

E E N
NOORD-FRIESCHE SCHOOLMEESTER.

LEVENSSCHETS

VAN

CHRISTIAAN PETER HANSEN,

VAN HET EILAND SYLT.

MEDEGEDEELD

DOOR

Mr. J. DIRKS.

EEN NOORD-FRIESCHE SCHOOLMEESTER,

C. P. HANSEN.

De Duitsche schoolmeestersstand, te weten die op het platte land, zoo als bekend is, wandelt niet op rozen. Met een arm dorpschoolmeestertje werd, sedert lang, een der meest geplaagde schepsels op Gods ruime aarde aangeduid. Bij een krap, ja veelal zeer sober inkomen, maar des te rijkeren kinderzegen, is het ambt van schoolmeester een zwaar, vol verantwoordelijkheid en met menigerlei wederwaardigheden bezet beroep. Dit een en ander ontstemt hen nu ligtelijk, en een niet gering gedeelte er van is al blijde, wanneer het de schooluren achter zich heeft en vrij is van dien last, dat het zich nu aan eene zittende niets opleverende werkeloosheid, die het rust of ontspanning noemt, kan overgeven. Velen meenen meer te doen als zij behoeven, als zij eenige bijenkorven of eenen kleinen boomgaard verzorgen, of nu en dan eens een nieuwsblad of een boek lezen. Zoo verkruimelen zij zich allengs niet minder lichamelijk als geestelijk en slechts weinigen verheffen zich boven het gewone peil; terwijl zij hunne groote roeping herkennen en daarom met lust en ijver niet alleen getrouw blijven bij hun zegen verspreidend werk, maar ook naar andere kanten uit eene nuttige en hoog te waardeeren werkzaamheid ontwikkelen.

Tot het kleine hoopje van deze uitverkorenen behoort tegenwoordig ongetwijfeld ook de schoolmeester HANSEN op het eiland *Syllt*, in de Noord-Sleeswijksche Wadden gelegen, die, allengs en uit zich zelve, den gewonen dorpschoolmeester in eenen beroemden natuur- en geschiedvorscher en schrijver vervormde, en ook de kunst, met gelukkig gevolg, beoefende. Boven allen schaarde hij zich bij hen, die de banier hunner nationaliteit krachtig omhoog hielden, om de uit elkander gespatte en laauw gewordenen daar weder om heen te verzamelen, om hen met nieuwe krachtsontwikkeling tot eene nieuwe verrijzenis te bezielen, zoo als het letterlijk bij den eens zoo krachtigen, nu echter meer en meer vervallenden, stam der *Noordfriezen*, waartoe HANSEN als een echt kind behoort, helaas, het geval is. Nu heeft zich deze man een naam gemaakt en eene beroemdheid verkregen, die niet alleen onder zijne landgenooten, maar ook overal in *Duitschland* welluidend weerklinkt. Wij willen in de volgende regelen beproeven een levensschets van dezen niet alledaagschen man te geven.

CHRISTIAAN PETER HANSEN werd op den 28 Augustus 1803 in de thans meer bekende badplaats *Westerland*, op het eiland *Syllt*, geboren. Zijn vader, JUG (JAP?) PETER HANSEN (a), was daar koster, schoolmeester en onderwijzer in de zeevaartkunde. CHRISTIAAN was ouder dan zijne zusters en bleef tot in zijn negende jaar een ziekelijk zwak kind. Slechts door de meest opmerkzame en liefdevolle verpleging der ouders kwam de knaap zijnen ziekelijken toestand te boven en gedijde nu spoedig lichamenlijk en geestelijk. Met de nieuw toestroomende fysieke kracht verhief zich ook de frissche levensmoed en met het groeijen der slagvederen steeg deze niet zelden tot jeugdigen overmoed, zoodat somwijlen voor het leven gevaarlijke waagstukken en dolle streken voorkwamen, die de bezorgde ouders niet weinig

kommer veroorzaakten. Dit berokkende den kleinen waaghals niet zelden van de zachte moeder eene berisping en van den strengen vader echter eene tuchtiging.

De kosterszoon wies met de andere knapen van het oord op en werd als deze reeds vroeg tot eene aan zijnen ouderdom passende werkzaamheid verplicht. Zoo moest hij allengs als kleine koeherder het vee hoeden, dat aldaar gedurende het grootste gedeelte van het jaar zijn voedsel in het vrije veld moet zoeken. Maar zijn wakkere zin dreef hem meer tot omzwervingen en het opzoeken van avonturen. Voornamelijk zocht hij de nesten der vele zeevogels, om die van hunne eijeren te berooven, waarbij hij in de woestenijen der afgelegene *Hörnnummer* en *Lyster* duinen omzwierf. Om spreuwen te vangen, klom hij in schemeravond in den ouden en bouwvalligen klokkentoren op het kerkhof, die dan ook eens in een stormachtige nacht door het geweld des winds werd weggevaagd. Toen het hem later vergund werd, ook de naburige eilanden en het vaste land te bezoeken, klommen ook zijne waagstukken. Zoo reed hij eens alleen, op schaatsen, van *Alsen* naar *Angelen*, op broos ijs, waarbij hij op het punt was van te verdrinken. Op het kleine naburige eiland *Seesorod*, niet ver van *Amrum*, beklom hij het 100 voet hooge zeebaken, plaatste zich er hoven op, werd echter duizelig en was op het punt om naar beneden te storten. Hem doorstroomde echter het bloed der Friezen, die, van ouds in harden strijd met de elementen, de gevaren al vroeg opzochten, om er zich vertrouwd mede te maken. HANSEN'S voorvaders waren meest zeelieden geweest en de grootvader had het tot kapitein gebracht. Zijn vader was ook een praktisch zeeman, die zich mede veel theoretische kennis in de zeevaartkunde had verworven en voor een knappe mathematicus doorging. Zoo was hij ook de uitvinder en vervaardiger van verschillende

zeevaarkundige instrumenten, die niet slechts wezenlijk nuttig voor den zeeman waren, maar tevens in hoogere wetenschappelijke kringen naam maakten. Voorts gaf hij verschillende mathematische en andere geschriften uit.

De jonge HANSEN wilde ook zeeman worden, maar ten gevolge van een heenbreuk in een arm, waardoor deze zeer verzwakt werd, werd hij ongeschikt voor dit beroep. Met eene levendige verbeelding begiftigd, koos hij voor zijne lectuur bij voorkeur dat, wat hem ten dien opzichte het meest bolde, alzoo liefst het avontuurlijke; ook beproefde hij spoedig om hetgeen hij beleefd en beproefd had, door schrift of teekening ten papiere te brengen. De Noordfriezen gelden in het algemeen niet voor phantastische, maar veeleer voor nuchtere en praktische lieden, en zoo beproefden ook de ouders, om hun zoon van dezen, zoo zij meenden, dwaalweg terug te brengen en hem hunne denkbeelden in te prenten, die hij dan ook wel opmerkte en trouw volgde. Hoofdzakelijk kwamen zij hierop neder: Heb aan weinig genoeg; leer ontbeeren, wat gij met geen goed geweten kunt hebben; veracht ook niet het kleine en geringe, maar verheug er u veeleer in, dat het groote niet binnen uw sfeer ligt. Wijd uwe liefde en werkzaamheid bovenal aan het u lieve eiland uwer geboorte en uwen Frieschen volkssam, wiens eer, rust en geluk te bevorderen uw het meest aan het hart liggend en duurzaamst streven zijn moet.

Dit uitgestrooide zaad viel in eenen wel toebereiden en daarvoor vatbaren bodem: want reeds in zijn vroegere jeugd had HANSEN eene groote voorliefde voor alles wat zijn dierbaar woon-eiland betrof, te weten voor diens Sagen, geschiedenis en natuur. Bijzonder indrukwekkend op zijn gemoed waren de geschriften van SALZMANN en van dezen het meest diens *Elementarbuch*. Hij noemt het nog heden zijne eerste en liefste lectuur. Meer invloed op hem oefen-

den de mededeelingen en het onderwijs van zijnen oom, den toenmaligen schrijf- en rekenmeester HANS PETER HANSEN (b), te *Sonderburg op Alsen*, uit. Hij werd aan diens opleiding en tot verdere ontwikkeling, na zijne geloofsbelijdenis afgelegd te hebben, toevertrouwd en bleef bij hem van 1815 tot 1820. Deze oom was een eenvoudig, verstandig en daarbij waarlijk godsdienstig man, die zijne grondbeginsels zijnen neef diep wist in te prenten, waardoor diens anders wel wat levendige natuur steeds binnen hare palen werd gehouden. Meer het voorbeeld dan zijne werkelijke genegenheid volgende, besloot HANSEN zich toch aan het onderwijs te wijden, weshalve hij van 1824—1827 het onderwijzersseminarium te *Tondern* betrok. Van daar werd hij den oom als hulp tot het jaar 1829 toegevoegd. Intusschen was zijn vader oud en zwak geworden, en daar de jongere broeder PETER, die hem tot hulp gegeven was, stierf, zoo kwam CHRISTIAAN in zijne plaats. Kort daarop werd hij zijn opvolger in het ambt en te *Keitum*, de grootste plaats van het eiland, als onderwijzer en organist aangesteld. Op den zelfden tijd kon hij ook de opvolger van zijnen oom te *Sonderburg* worden en daar eenen veel belovenden werkring met betere bezoldiging bekomen; maar hij gaf aan het verblijf op zijn dierbaar woon-eiland de voorkeur.

De weinige rusturen, die hem zijn beroep liet, besteedde HANSEN tot zijne verdere ontwikkeling, alsmede tot meerdere kennismaking met het eiland, dat zijne kleine wereld was. Reeds toen bekwam hem het denkbeeld om met de verkregen kennis voor de vorming, eenheid en opbeuring van den algemeenen geest van zijnen volksstam te werken en dezen tot zijn vroeger nationaal bewustzijn terug te brengen. In deze pogingen werd hij ook door gelijkdenkenden ondersteund, namelijk door zijnen vriend en landsman, den bekenden Sleeswijk-Holsteinschen patriot en voorvechter

UWE JENS LORNSSEN, alsmede door eenen van zijne superieuren, den generaal super-intendent Dr. CALLESEN in *Sleeswijk*, alsmede door den staatsraad en hoogleeraar Dr. FALK in *Kiel* en andere bekende personen.

In het begin van zijn 30ste jaar ving HANSEN aan om zijn *Chronik der friesischen Uthlande* (*Altona* 1856) voor de uitgave te bewerken. Ten behoeve daarvan verzamelde hij al het daarvoor benoodigde en doorwroette al de bijzondere en gemeente-archieven der eilanden. Maar ook aan andere letterkundige werkzaamheden nam hij deel. Meestal daartoe uitgenoodigd, leverde hij bijdragen tot MÜLLENHOFF'S *Sagen*, BIRNATZKY'S *Volksboekjes*, voor kindertijdschriften en huisboeken, voor aardrijkskundige boeken, werken en jaarberigten. Maar eerst in het jaar 1858 trad hij met een zelfstandig geschrift voor het publiek op, in hetwelk hij het leven en het zegenvolle werken van zijnen in dat jaar ontslapen vriend LORNSSEN, die algemeen bemind was, schilderde. Kort daarop stichtte hij op het eiland eene onderwijzers-vereeniging, om met zijne ambtgenooten de middelen en wegen te bespreken, hoe vooral het tot hiertoe meer of minder ten achteren gebleven schoolwezen, als ook het nationale bewustzijn op te beuren. Zijne voorstellen vonden gereeden bijval.

Na den dood van een oom in *Stinum* (op *Syllt*), den landvoogd DEUTSCHER, kocht hij diens verzameling papieren, welke meerendeels van diens voorvaders, ook landvoogden op het eiland, afkomstig waren. Zij waren meest uit den vorstelijken Gottorpschen tijd en werden een hoofdbron voor zijne geschiedkundige studiën en geschriften.

Daarbij werd het lang uitgerekte eiland in alle rigtingen doorwandeld, om de overblijfselen van den voortijd, de magtige werking der elementen op zijn vorm en natuurlijke gesteldheid op te zoeken en na te sporen. Daarbij werden

ertsen, schelpen, versteeningen en andere curiosa verzameld. Hiertoe moedigden hem bijzonder de hoogleeraar FOCKHAMMER in *Kopenhagen*, de predikant MECHLENBORG op *Amrum*, de onderwijzer OLUF BRAREN op *Föhr* en Dr. ACKERMANN (thans te *Oldesloe*) aan; mannen, die zoowel genegenheid voor als kennis van dergelijke nasporingen hadden. Maar eerst na verloop van een tiental jaren was HANSEN'S natuurkennis zoo verre gevorderd, dat hij zijne reeds rijke verzamelingen wetenschappelijk kon rangschikken en stuk voor stuk de daaraan toekomende plaats en naam geven. Daarbij stond hij in voortdurende briefwisseling met meerdere autoriteiten in de natuurwetenschappen, in het bijzonder met de even zoo geleerde als humane gebroeders KARSTEN, hoogleeraren aan de Universiteiten van *Kiel* en *Rostock*.

HANSEN had reeds in het jaar 1830 in eene schoone Sylterin (uit *Morsum*) een trouwe levensgezellin gevonden. Hoe goed hij met deze wist te huishouden, blijkt daaruit, dat hij, bij een inkomen van 500 *mark. cour* (ƒ 560—), niet alleen zijne bejaarde ouders, maar ook nog eenen niet volwassen broeder tot zich genomen had, en nog eenige honderden (?) jaarlijks bespaarde. De echt was kinderloos gebleven en als zijne vrouw (1843) stierf, hertrouwde hij met de weduwe van eenen scheepskapitein te *Keitum*, die in zijn beroep den dood in de baren had gevonden. Deze bragt hem twee bijna volwassen stiefkinderen mede, eenen zoon, die in de regten studeerde, en eene dochter. Echter was deze vrouw niet zonder vermogen, zoodat, in weerwil van deze vermeerdering van het huisgezin, de huisselijke omstandigheden zich verbeterden.

In den jare 1844 vond de eerste Noordfriesche volksvergadering te *Breistedt* plaats, met het doel om over gemeenschappelijke belangen te beraadslagen. Vol geestdrift ijelde ook HANSEN derwaarts, maar zag zich echter spoedig in

zijne sanguinische verwachtingen bedrogen en verliet die zeer ter neder gedrukt. Hij had zich hier kunnen overtuigen, hoe weinig in het algemeen zijne landgenooten met de eigene vaderlandsche geschiedenis en den toestand van hunne woonplaatsen vertrouwd waren. Deze ondervinding echter, in plaats van hem te ontmoedigen, spande den wakkeren man nog meer in, om het zijne tot vervulling van het ontbrekende, met de kracht hem gegeven, bij te dragen. Daartoe schreef hij eerst eene grootere statistische en geschiedkundige verhandeling over het eiland *Syll*, die (1845) in het *Schleswig Holsteinisch Archiv* van Prof. FALK in druk verscheen. De vervaardiger had zich 50 afzonderlijke afdrucken bedongen, die hij onder zijne landgenooten verdeelde.

De in het jaar 1848 met *Denemarken* uitbrekenden oorlog kon ook voor HANSEN en zijn gezin niet zonder uitwerking blijven. Met helder verstand doorzag hij den toestand der zaken en als een echte vaderlander zocht hij van zijn standpunt uit, zooveel als mogelijk was, voor de zaak van zijn zoo zwaar gedrukt vaderland te werken. Terwijl hij terstond in het begin der nationale beweging de voorloopers van eenen ernstigen bevrijdingskamp herkende, gaf hij zijne niet zoo ver ziende landgenooten wenken en ophelderingen en liet het ook aan opwekkingen niet ontbreken. Kon ik ook - zeide hij later - van mijn geïsoleerd standpunt aan de groote vaderlandsche zaak geen wezenlijk aandeel nemen, en was ik daarbij ook met de dynastie-belangen en verwickelingen onbekend, zoo nam ik toch steeds deel aan de volksvergaderingen, verkiezingen en bijeenkomsten voor de verwonde krijgers. Nog in het zelfde jaar kon hij de voorloopige regering, behalve kleedingstukken en andere benodigdheden, eene som van 2610 mark zenden, die hij op het eiland verzameld had. In het zelfde jaar (1848) nam hij ook deel aan de eerste groote onderwijzers-bijeenkomst te *Hamburg*.

Zijn stiefzoon BLEIH PETERS, die toen in *Heidelberg* studeerde, was bij het uitbreken der beweging zijn bedreigd vaderland terstond ter hulpe gesneld en liet zich onder de strijders inlijven. Met eere nam hij aan de meeste gevechten in de beide krijgsjaren deel, tot dat de scherpe pennen der diplomaten over het getrouwe zwaard zegevierden. Vooruitziende, dat hem onder de Deensche regering geene aanstelling in het vaderland zoude geworden, verhuisde hij naar *Amerika* en vestigde zich als notaris in de staat *Jowa*.

Ook in het huisgezin des onderwijzers was gedurende den krijg menige verandering ontstaan. Bij het talrijk gezin was nog een hulponderwijzer gekomen, dien hij ook moest onderhouden; nog waren bij hem, als een patriot, bijna altijd 5 of 6 Deensche soldaten in kwartier gelegd, voor wien goed opgedischt moest worden. Daarbij waren de belastingen en andere dergelijke uitgaven niet weinig geklommen, de inkomsten daarentegen verminderd. De zoon, die als vrijwilliger diende, moest weldra met geld ondersteund, en evenzoo met eene verloren geraakte uitrusting voorzien worden. De zelfde aanspraken op den buidel van vader maakte de jongere broeder, die ook het seminarium verlaten en het geweer opgevat had. En ieder oogenblik moest HANSEN zijn ontslag verwachten, daar de Deensche regering zijn aandeel aan de beweging niet onbekend konde zijn, en hij zich ook tot hiertoe, niettegenstaande het verbod, er mannelijk tegen verzet had om de Deensche taal in zijne school in te voeren. Doch ten spijt van aller vrees liet men hem op zijnen post. Hij had dit vooral aan de gunst van zijne superieuren zoowel als aan zijne veelvuldige betrekkingen met invloedrijke personen te danken. Toch moest hij nog meer andere smartelijke ondervindingen van Deensche chicanes opdoen. Zoo had hij b. v. eene schoolboekery bijeengebragt, die tot 500 deelen

was uitgedijd, waarvan zoowel door de jeugd als door volwassenen gebruik gemaakt werd. Op bevel der regering mogt deze sedert het jaar 1851, als gevaarlijk voor den staat, niet meer blijven bestaan. Kort daarop stierf de 85jarige vader, daarop de vrouw van HANSEN. Zoon en broeder waren buitenlands en de dochter was in *Hamburg* getrouwd. Zoo stond nu de bejaarde, aan zijn innig familieleven gewende man wederom geheel alleen. Dit gaf hem aanleiding om in het jaar 1858 voor de derde maal te huwen, te meer omdat hij ziekelijk werd en eene verpleegster behoefde. Vermits de verdrietelijkheden in zijn ambt onder het Deensche bestuur vermeerderden, zoo vroeg hij zijn ontslag en het werd hem na een 50jarigen, aan zegen rijken, arbeid met een pensioen verleend. Reeds eenige jaren vroeger had hij het aan zijnen stiefzoon behorende huis bij koop overgenomen en zich daarin op zijne wijze behagelijk gevestigd. Gelukkig en tevreden leeft hij daar met zijne levensgezellin en kan zich ongestoord aan zijne lievelingsneigingen overgeven.

De woning van ééne verdieping uit gebakken steenen opgetrokken en met een rietendak gedekt, onderscheidt zich uiterlijk niet van de andere gebouwen der eilandbewoners, maar des te meer innerlijk. De ruimte is vervuld met verzamelingen van zeer verschillenden aard, voornamelijk met mineralen, schelpen en versteeningen. Maar ook andere zaken vindt men daar, die hij gedeeltelijk zelf gevonden heeft of die hem door anderen ook van elders aangebragt zijn. Uit de hunnebedden, waarmede het eiland bedekt is, heeft hij menig voorwerp bekomen, en ook in de veenen is veel gevonden, dat tot een vroegeren tijd behoort. Zijne vrienden, namelijk de naar alle werelddeelen uitvarende zeelieden, hebben hem menigerlei voorwerpen uit het buitenland medegebragt. Zijn huis is daarom, voornamelijk gedurende den badtijd, veel bezocht en met de grootste be-

reidwilligheid en vriendelijkheid vertoont en verklaart hij alles.

De kleine woning ligt schilderachtig op het oosteinde der plaats, dicht aan zee. Men geniet van hier een heerlijk gezicht over de watervlakte, noordwaarts tot aan de *Lyster* duinen, en daar tegenover ontwaart men de in blaauwen nevel zich oplossende westkusten van *Sleeswijk*. Achter het huis is een kleine tuin, in welke ook eenige bijeenkorven, hier iets zeldzaams, opgesteld zijn, die door de huisvrouw verzorgd worden. Eenige boomen beschaduwen ten deele het huis: hun loof is reeds midden in den zomer half verdord en eene menigte doode takken komen daaruit treurig te voorschijn. De ruwe noordwester is hier een erge vijand van alle groeikracht. De kleine bezitting is, zoo als daar het gebruik medebrengt, met eenen lagen, ruw opgetrokken muur omgeven, die met meer andere huizen op eene hoogte ligt, en dicht aan den steenwal loopt een voetpad. Hier ziet men den bejaarden koster, zoo als men HANSEN gewoonlijk noemt, veelal met langzamen tred wandelen, soms op den kleinen bank onder struiken bij den muur zitten en peinzend staren in de verte of zich in zons-ondergang verkwikkende. Op het eerste gezicht erkent men in hem den landelijken schoolman, de geheele *habitus* geeft dit te kennen, met name de oude, eenigzins versleten rok, naar de snede van A^o. 50 met de lange spits toeloopende panden. Een muts met een groote klep, ook wat van verouderd fatsoen, dekt het bleek tot grijs overhellend haar. Zoo als bij de meeste van zijne stamgenooten, bespeurt men aan den middelmatig grooten niet sterken man in zijne houding rust en gelatenheid, men zou kunnen zeggen phlegma, wanneer niet nu en dan het donkere oog flikkerend fonkelde. Zijn spraak is zacht en eentoonig. Slechts zelden veranderen zich de vaste en ernstige, maar daarbij ook milde trekken tot lagchen. Is de man in ieder opzigt voorkomend en

toegankelijk, zoo vindt men toch bij hem niets van de onderdanigheid tegenover hooger en, zoo als men dit anders bij vele van zijne collega's overal in *Duitschland* bespeurt. Deze schoolmeester is echter een Fries, en deze is, zoo als bekend is, geen vriend van overdreven complimenten maken.

Nog is de oude HANSEN in en buiten huis werkzaam; nog trekt hij het eiland in alle rigtingen door met den steenhammer en het schetsboek, hier een rotsbrok stukken slaande, daar eene partij tekenende; zoo heeft hij eene menigte gezigten op het eiland en in de nabijheid daarvan getrouw en kenrig geteekend, die grootendeels op steen gebragt zijn. De kaarten en gezigten, die hij bij zijne werken gevoegd heeft, zijn allen door hem geteekend. Ook in het portretteeren heeft hij gelukkige proeven geleverd. Onder behoorlijke leiding zoude de talentvolle man mede een knap schilder geworden zijn.

Is het eiland, dat hij bewoont, maar een klein strookje land op de breede watervlakte (omstreeks 3 mijlen lang en $\frac{1}{2}$ mijl breed), zoo biedt het toch voor zijne nasporingen een wijd veld aan. Is de voortijd van den Noordfrieschen volksstam met zijn veelvuldig kampen tegen de elementen en de menschen eensdeels iets grootsch, zoo levert die strijd aan den anderen kant ook veel voor des vorschers blik op. De gretige zee heeft hier allengs honderden (?) bloeiende steden en dorpen, vele duizenden (?) menschen, heerlijke landstreken met grazende kudden verslonden en voor eeuwig in zijnen killen schoot begraven. Voorheen togen de koene mannen met hunne schepen of ook te land om grootsche en bittere strijden te bestaan of te zamen geschaard hunne eigene vrijheid met alle magt en vasthoudenheid tegen willekeurige aanvallen te beschutten. Nog verheffen zich in grooten getale de gedeeltelijke stoute grafheuvels der zee- en landhelden van den voortijd, die de piëteit heeft behou-

den. De Friezen waren sedert lang trouwe bondgenooten en te vreezen tegenstanders. Zoo is dan hier voor geschiedenis en sage een wijd veld gegeven, dat tot hiertoe slechts weinigen wisten te ontginnen. Aan onzen HANSEN komt zonder twijfel de verdienste toe, het zijne hiertoe in redelijkheid te hebben bijgedragen.

Ook aan het zich op *Syllt* bevindend zeebad, dat in den laatsten tijd zich door zijne gunstige ligging zeer ontwikkeld heeft, werkte HANSEN met woord en schrift. Laastelijk was hij met de uitgave van eene groote antiquarische kaart van het eiland bezig, waarvoor hij de opmetingen en peilingen zelf zoude doen.

Bij de rust, die hem geschonken is, en den aandrang om voortbrengselen van den geest te scheppen en te bevorderen, heeft het lezend publiek zeker nog menig letterkundig voortbrengsel van hem te verwachten. Wij wenschen hem bij zijn verder veelzijdig werken een gunstigen uitslag en een vrolijken levensavond toe(*).

ILLUSTRIRTES FAMILIEN-JOURNAL, 1867, bl. 20—22,
waarbij een portret van C. P. HANSEN.

(*) Uit des voormaligen schoolmeesters pen zijn tot hiertoe gevloeid: 1. *Chronik der friesischen Uthlande* (Altona 1856); 2. *Friesische Sagen und Erzählungen*, Altona; 3. *Uald Söldring Tialen*, Tondern 1859; 4. *Die Insel Syllt*, Leipzig; 5. *Der Fremden führer auf Syllt*, Tondern 1860; 6. *Der Sylter Friese*, Kiel 1862; 7. *Allfriesischen Katechismus* (in Sylter en Hoogduitschen tongval), Hamburg 1864; 8. *Ubbo der Vriese*, Schleswig; 9. *Das Schleswigsche Wattenmeer und die Friesische Inseln*, Glogau 1865. Verder zijn voor den druk gereed: 9. *Siebsehn Jahre auf Syllt oder Blatter aus dem Tagebuch eines Inselfriesen*; 10. *Schulchronik der Insel Syllt*. Vele door hem vervaardigde opstellen vindt men in tijdschriften en werken van smaak verspreid.

AANTEKENINGEN.

Bladz. 380. (a) HANSEN geeft in zijn werk: "*das Schleswigsche Wattenmeer und die Friesischen Inseln*," bl. 225 (*), deze levensschets van zijnen vader: "JAP PETER HANSEN was op den 8 Julij 1767 te *Westerland (Sylt)* geboren. In zijne jongelingsjaren voer hij 15 jaren lang op zee. Daarop werd hem het kosterschap, school- en zeevaart-onderwijzersambt te *Westerland* aangeboden. Hij nam het aanbod aan en was koster, school- en zeevaart-onderwijzer te *Westerland* van 1800—1820, later tot 1829 te *Keitum*, waar hij in 1855 den 9 Augustus stierf. Hij vervaardigde voor zijne leerlingen en die van anderen in de zeevaartkunde pleinschalen, vond de trigonometrie-schalen en een astronomischen kalender uit, schreef menig rekenboek, vele gedichten in de Sylter-friesche taal en een tooneelstuk: "*De vrek op het eiland Sylt*," ook in de Friesche taal."

Bladz. 383. (b) HANSEN schrijft van dezen oom, t. a. p. bl. 226 (*): "HANS PETER HANSEN, geboren te *Westerland* in 1765, schoolmeester te *Tinnum* 1790, in 1796 als schrijf- en rekenmeester te *Sonderburg* op *Alsen* gekozen, in welke betrekking hij tot zegen der hem toevertrouwde jeugd werkzaam was, tot dat hij, algemeen geacht en geliefd, den 8 November 1836 aldaar stierf."
